

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย
จังหวัดกำแพงเพชร

The Knowledge Management on the Local Wisdom About Marble Handicraft
Phrankratai, Prankratai District in Khamphaeng Phet Province

สุวิทย์ วงษ์บุญมาก*

Suwit Wongboonmak

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย รวมทั้งกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรม หินอ่อนพรานกระต่าย ไม่น้อยกว่า 5 ปี ผู้อาวุโส ประชาชนชาวบ้าน รวมทั้งหมด จำนวน 74 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษา พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย เกิดจากการนำหินอ่อนพรานกระต่าย ซึ่งเป็นเหมืองหินอ่อนแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีสีชมพูสวยงาม และเป็นที่ต้องการของตลาด มาทำเป็นผลิตภัณฑ์หินอ่อนพรานกระต่ายได้ 3 ประเภท คือ 1) ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมไทย และจีน 2) เครื่องตกแต่งอาคารบ้านเรือนและของใช้เบ็ดเตล็ด 3) งานแกะสลักของไหว้ ซึ่งองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตการผลิตสินค้าของคนในท้องถิ่น จึงมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ส่วนกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย มี 7 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดความรู้ ตามหลักคิดของชาวบ้าน เน้นคิดด้านวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ที่ชาวบ้านมุ่งอธิบายตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การแสวงหาความรู้จากนายจ้าง และการทำตามแบบความต้องการของลูกค้า 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ มีการวาดแบบภาพหัตถกรรมหินอ่อนไว้ในสมุดบันทึก ภาพถ่ายและ วิดีทัศน์ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) มีการประมวลความรู้ในการเขียนรูปแบบผลิตภัณฑ์หินอ่อนและภาษาที่เข้าใจง่าย 5) การเข้าถึงความรู้ การจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ วิดีทัศน์ การจัดทำเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้ การสาธิต การเขียนแบบ และการสืบทอดด้วยวาจา 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ที่ทีมวิจัยจัดขึ้น องค์ความรู้บนเว็บไซต์ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นายจ้างถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกจ้าง ส่วนครอบครัวมีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากพ่อแม่สู่ลูก และเครือญาติ 7) การเรียนรู้ การนำความรู้มาใช้ประโยชน์เกิดระบบการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ นำไปสู่การปรับตัวและพัฒนาหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ดังนั้น องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายเป็นความรู้ที่ชัดเจน นำมาสู่การเผยแพร่ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างกว้างขวาง และมีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายไปถ่ายทอดแก่เด็กและเยาวชนผ่านเอกสารเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายสู่สถานศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่น

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น / หัตถกรรมหินอ่อน

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ABSTRACT

The object of research were to study the local wisdom about marble handicraft of Phrankratai and also the process of management the local wisdom about marble handicraft of Phrankratai, Khamphaeng Phet province. It was the qualitative research. The informants were the people who have had career about marble handicraft of Phrankratai at least for 5 years more, the elders, the local scholars were 74 persons all together. The data collection methods used in this research were interviews, in-depth interviews, and group discussions. The result of study has been found that the local wisdom about marble Handicraft of Phrankratai has occurred from the marble quarry of Phankratai which was a marble quarry of Thailand which had a beautiful pink and has been demanded by the market. The marble products of Phrankratai have been divided into 3 kinds 1) the religion and cultures of Thai and China 2) the furniture of building and the sundries 3) the carvings of respect. The local wisdom was necessary for lifestyle therefore, the local people's production is transmitted from one generation to another one but the processes of knowledge management on the local wisdom about marble handicraft of Phankratai had the following 7 steps 1) knowledge identification according to the local people's thought emphasizes on the folklore about the culture tradition, the values are available in the local that the residents describe on the local phenomena. 2) the knowledge creation and acquisitions by learning from the actual practice, pursuit from employers and doing what customers demand 3) the knowledge organization by drawing the pictures in handicraft marble notebook, photos and videos 4) the knowledge codification and refinements, the tacit knowledge 5) the knowledge access, the preparation of media, the publication of knowledge, the verbal succession 6) knowledge sharing, there was a knowledge sharing informally, the participant to share the knowledge that the research team held, there is cognitive on the website via the information technology 7) the learning, to utilize the knowledge to create the learning system of knowledge and new experience which leads to the adaptation and the development of the marble handicraft in Phrankratai in the future. The local wisdom, therefore, about the marble handicraft of Phrankratai was the explicit knowledge, it has been brought to the information technology to disseminate and preserve the local wisdom widespreadly and it also has been conveyed to the children and the youth through the publication of the local wisdom about marble handicraft of Phrankratai to the local schools.

Keywords : Knowledge Management / The Local Wisdom / The Marble Handicraft

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญาเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานและสังคมไทยมีภูมิปัญญาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งภูมิปัญญานอกจากแสดงถึงความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของคนในชาติไทย เพราะภูมิปัญญาถือว่าเป็นสิ่งละเอียดอ่อนซึ่งชาติที่เจริญแล้วมักมีสังคมที่สงบสุขร่มเย็นไม่ระส่ำระสาย มีความเป็นอิสระจึงจะสามารถสร้างสรรค์และสังคมภูมิปัญญาเฉพาะตนขึ้นมาได้ (จักรพันธ์ โสมะเกษตริน, 2551, หน้า 1) ทั้งนี้ การส่งสมภูมิปัญญาเฉพาะของตนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากนั้น บางพื้นที่มีการสร้างภูมิปัญญาที่ใช้ในพื้นที่ของตน เรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเกี่ยวข้องกับการที่มนุษย์ได้รู้จักวิธีการนำวัตถุดิบที่อยู่ใกล้ตัวมาดัดแปลงเป็นสิ่งของเครื่องใช้ จากขั้นตอนที่ง่ายจนวิวัฒนาการสู่ความละเอียดอ่อน ประณีตงดงามในเชิงศิลปะและประโยชน์ใช้สอย จนสามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้เป็นอย่างดีและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน กรรมวิธีดังกล่าวช่วยทำให้มนุษย์ได้ผลิตสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก โดยเรียกสิ่งประดิษฐ์นั้นว่า หัตถกรรม อันหมายถึงการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ด้วยมือ เครื่องมือ และภูมิปัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน (กนกพร ฉิมพลี, 2555, หน้า 2)

จังหวัดกำแพงเพชรมีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมหินอ่อน ซึ่งอยู่ในอำเภอฟรานกระต่ายถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่มีการส่งสมและถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ผลิตภัณฑ์หินอ่อนเป็นเครื่องใช้เครื่องประดับที่มนุษย์สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีและไม่เพียงแต่ประโยชน์ใช้สอยเท่านั้น ความสวยงาม และความทนทานถาวรก็เป็นปัจจัยที่มนุษย์ให้ความสำคัญ ปัจจุบันผลิตภัณฑ์หินอ่อนฟรานกระต่ายได้มีการพัฒนาไปมาก โดยการประดิษฐ์คิดค้นทำให้ได้รูปแบบต่างๆ ที่ทันสมัย จนเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนฟรานกระต่ายดำรงอยู่ คือ กระบวนการจัดการความรู้ในรูปแบบต่างๆ

การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) คือ การได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อบุคคลที่เหมาะสม ณ เวลาที่ถูกต้อง และช่วยให้บุคคลได้แลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศร่วมกันในการปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นที่ปรับปรุงการดำเนินการของชุมชน (Davenport & Prusak, 1998) การได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้องนั้นมีการจัดการอย่างเป็นระบบพร้อมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงาน โดยมีหลักการที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ให้มีสภาพกลายเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้มีระเบียบแบบแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลายพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นมักเป็นความรู้ที่ไม่ได้ถูกเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ จึงทำให้เกิดการสูญหายไปตามกาลเวลาอย่างน่าเสียดาย เช่นเดียวกับพื้นที่อำเภอฟรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าชาวบ้านได้นำหินอ่อนสีชมพูสวยที่สุดในประเทศไทยนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หินอ่อนได้อย่างสวยงามสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า แต่ยังไม่มีการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนมาจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่พบการเผยแพร่ความรู้ที่มีคุณค่าเหล่านี้ให้กับบุคคลในชุมชนและผู้สนใจทั่วไป โดยการเผยแพร่ผ่านทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เว็บไซต์ วิกิพีเดีย และเอกสารเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนฟรานกระต่ายสู่สถานศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่น

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการนำเอาแนวการจัดการความรู้ทำให้เกิดการอนุรักษ์ เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนฟรานกระต่าย โดยนำกระบวนการจัดการความรู้มาดำเนินการเพื่อให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนฟรานกระต่ายที่ทรงคุณค่าให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อน อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อน อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

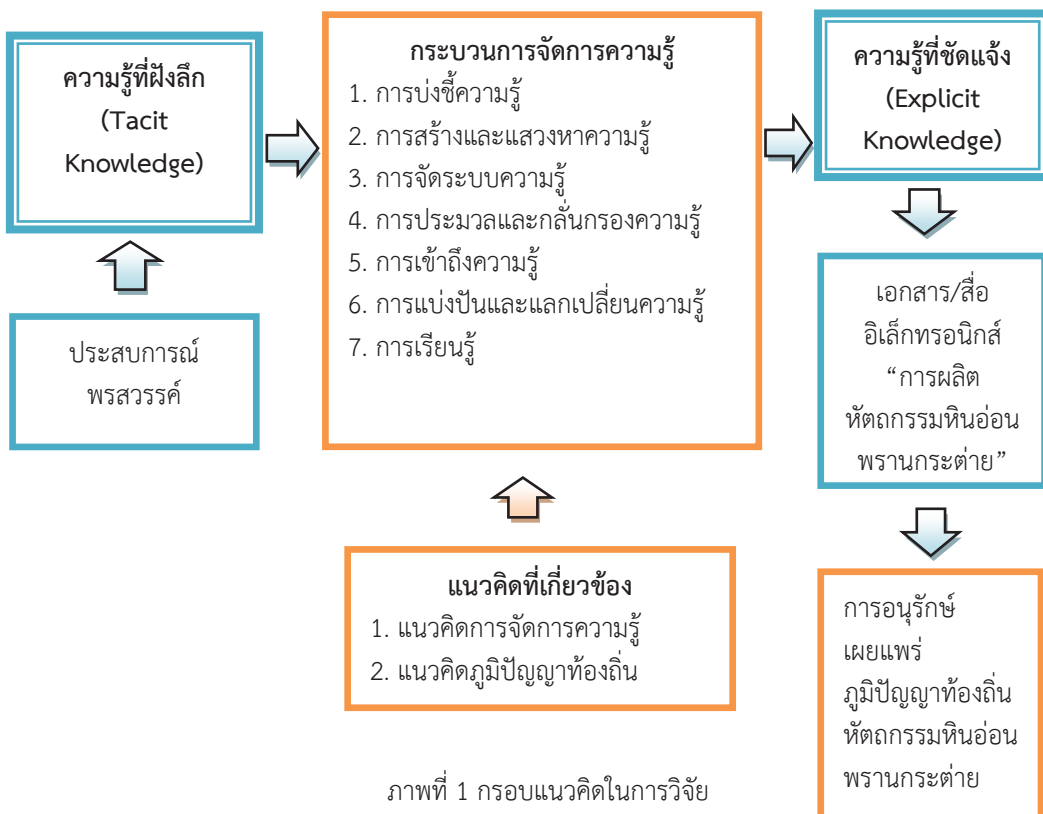
1. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อน อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีรูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
 - 1.1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อน ในเขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 74 คน
 - 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อน
 - 1.3 การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บแบบสำรวจการประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
 - 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) พิจารณาความสอดคล้องและบริบทที่เกี่ยวข้องของข้อมูลตามแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. การศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อน อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีรูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
 - 2.1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อน ในเขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 74 คน
 - 2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แนวคำถามการสนทนากลุ่ม
 - 2.3 การรวบรวมข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากแบบสำรวจการประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแล้ว ก็สรุปวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจึงจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 3 ครั้ง ซึ่งการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันอังคารที่ 12 พฤศจิกายน 2556 ณ ห้องประชุมเอนกประสงค์เทศบาลตำบลบ้านพราน จังหวัดกำแพงเพชร มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 19 คน โดยแบ่งการสนทนากลุ่มเป็น 2 กลุ่มย่อย ครั้งที่ 2 จัดขึ้นในวันพุธที่ 20 พฤศจิกายน 2556 ณ ห้องประชุมสภาเทศบาลตำบลพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 24 คนโดยแบ่งการสนทนากลุ่มเป็น 2 กลุ่มย่อย ครั้งที่ 3 จัดขึ้นในวันพุธที่ 27 พฤศจิกายน 2556 ณ ห้องประชุมเอนกประสงค์ องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ากระต่ายทอง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 31 คน โดยแบ่งการสนทนากลุ่มเป็น 3 กลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ทั้งหมด 7 ขั้นตอน ตามกระบวนการจัดการความรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (สำนักงานพัฒนาระบบข้าราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548, หน้า 5) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลการจัดการความรู้ 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) ขั้นที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) ขั้นที่ 3 การจัดระบบความรู้ (Knowledge Organization) และขั้นที่ 4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อน อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย โดยผู้วิจัยร่วมกับชาวบ้านดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 5 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) ขั้นที่ 6 การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) และขั้นที่ 7 การเรียนรู้ (Learning) เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย เป็นความรู้ที่ชัดเจนโดยจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ความรู้หัตถกรรมหินอ่อน และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการความรู้ในครั้งนี้

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) พิจารณาความสอดคล้องของความคิดเห็น และความเป็นไปได้ของข้อมูลของผู้ร่วมการสนทนากลุ่มตามแนวคิดการจัดการความรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยเป็น 4 ประเด็น คือ (1) บริบทพื้นที่และชุมชน (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ลดผลกระทบหินอ่อนพรานกระต่าย (3) กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ลดผลกระทบหินอ่อนพรานกระต่าย (4) การนำไปใช้ประโยชน์

1) บริบทพื้นที่และชุมชน

อำเภอพรานกระต่าย อยู่ห่างจากเมืองกำแพงเพชร ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 25 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาเป็นที่ตั้งของเขาคิชฌกูฏและเขาสว่างอารมณ์ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของหินอ่อนพรานกระต่าย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้าง และมีชาวบ้าน จำนวน 74 คน ในพื้นที่ 3 ตำบล ที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ประกอบด้วย (1) ตำบลพรานกระต่าย จำนวน 24 คน ได้แก่ บ้านเหนือ บ้านพรานกระต่าย บ้านหนองคำ บ้านหนองดุก บ้านนาถ้ำ บ้านป่าแดงกลาง บ้านบ่อมะเฟือง บ้านเขาแก้ว บ้านถ้ำกระต่ายทอง บ้านเด่นกระบาก และบ้านหัวถนน (2) ตำบลถ้ำกระต่ายทอง จำนวน 31 คน ได้แก่ บ้านหนองตะกั่ว บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา บ้านหนองทอง และบ้านบ่อโพธิ์ (3) ตำบลบ้านพราน จำนวน 19 คน ได้แก่ บ้านหนองราง บ้านหนองน้ำใส บ้านเขาสว่างอารมณ์ บ้านหนองหินเตาปูน และบ้านสว่างราษฎร์พัฒนา

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ลดผลกระทบหินอ่อนพรานกระต่าย

องค์ความรู้ชุดที่ 1 หินอ่อนพรานกระต่าย

หินอ่อนพรานกระต่าย เป็นหินอ่อนที่มีคุณภาพดีมาก ในทางธรณีวิทยาถูกจัดเป็นหินอ่อนชุดเขาสว่างอารมณ์ เป็นหินในยุคไซลูเรียน (Silurian) ดีโวเนียน (Devonian) อายุ 345-435 ล้านปี (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2555) ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหินอ่อนพรานกระต่าย คือ เป็นเหมือนหินอ่อนแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีสีชมพูสวยงาม และเป็นที่ต้องการของตลาด

แต่เดิมเมื่อปี พ.ศ. 2510 หินอ่อนถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการก่อสร้างถนนหรือที่เรียกว่า “หินคลุก” จนกระทั่งนายประพันธ์ โฆษิตานนท์ เดินทางผ่านมายังบริเวณที่มีการก่อสร้างถนนและสังเกตเห็นว่ามีหินอ่อนปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก จึงสอบถามชาวบ้านถึงแหล่งที่มาของหินอ่อนและดำเนินการขอสัมปทานเหมืองหินอ่อนพรานกระต่าย โดยได้รับสัมปทานครั้งแรกในปี พ.ศ. 2511 (ระยะเวลาการสัมปทาน 25 ปีต่อรอบ) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการทำโรงงานอุตสาหกรรมผลิตหินอ่อนแผ่นสำเร็จรูปสำหรับจำหน่าย

ในปัจจุบันพื้นที่อำเภอพรานกระต่าย มีบริษัทเอกชนได้รับสัมปทานเหมืองหินอ่อนหลายบริษัท ซึ่งแต่ละบริษัทมีวัตถุประสงค์ของการขออนุญาตสัมปทาน โดยมักจะพิจารณาถึงคุณสมบัติของหินอ่อนในบริเวณที่ขุดพบ หากเป็นหินที่ไม่ค่อยมีคุณภาพก็จะถูกนำไปใช้ประโยชน์อื่น เช่น การก่อสร้างถนน เป็นต้น

องค์ความรู้ชุดที่ 2 ประวัติการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

การแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย เริ่มจากการที่มีชาวบ้านเห็นว่ามีหินอ่อนจำนวนมากที่เหลือจากการผลิตหินอ่อนแผ่นสำเร็จรูปของโรงงานอุตสาหกรรม จึงได้นำมาแกะสลักโดยอาศัยเครื่องมือช่างและใช้ทักษะที่พัฒนาจากการลงมือทำด้วยตนเอง จนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับหินอ่อนเหลือใช้ได้ โดยนำมาประดิษฐ์เป็นของใช้และของตกแต่งสวยงามได้

ในปี พ.ศ. 2535 มีการก่อตั้งกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายขึ้นที่บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะการลงทุนซื้อเครื่องมือและการดูแลรักษามีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ในขณะเดียวกันสมาชิกของกลุ่มมักจะจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับพ่อค้าคนกลางโดยตรง ซึ่งส่งผลทำให้ได้รับราคาต่ำ อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็ยังได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งเสริม

ด้านสุขอนามัยในการป้องกันฝุ่นละอองที่เกิดจากการทำงาน การศึกษางานและการอบรมด้านการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งชาวบ้านสะท้อนว่า แม้การออกแบบผลิตภัณฑ์จะเกิดจากการพัฒนาทักษะตาม ความสามารถของแต่ละคน แต่บางครั้งการผลิตมักจะเป็นไปตามความต้องการของลูกค้าที่กำหนดรูปแบบของ ผลิตภัณฑ์มาให้เป็นสำคัญ

ปัญหาอุปสรรคและความต้องการของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย คือ ขาดการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมหินอ่อนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยความรู้ที่ชาวบ้านมี เป็นความรู้ที่ฝังลึก ส่วนใหญ่เกิดจากเรียนรู้แบบ “ครูพักลักจำ” จากครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้าน คนใน ชุมชน และการสั่งสมจากประสบการณ์ของแต่ละคน นอกจากนี้ยังขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมีมูลค่าทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ชาวบ้านจึงกลัวการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์

นอกจากนี้ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย คือ ด้านการตลาด เนื่องจากผลิตภัณฑ์หินอ่อนมีต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากโรงงานเป็นผู้ผูกขาดสัมปทาน จะเป็นผู้อำหนดราคาหินอ่อน และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูง จึงทำให้มูลค่าของผลิตภัณฑ์ หินอ่อนพรานกระต่ายค่อนข้างสูง และผลิตภัณฑ์จำหน่ายได้เป็นบางฤดูกาล ทำให้ต้องใช้เงินซึ่งเป็นต้นทุน จำนวนมากในการรักษาสินค้า เพราะผลิตภัณฑ์หินอ่อนพรานกระต่ายจะสามารถจำหน่ายได้ในราคาสูงในช่วง เดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาของผู้บริโภคจะมองผลิตภัณฑ์หินอ่อนเป็นของขวัญที่ระลึก ในกรณีที่ ผู้ผลิตไม่มีทุนหมุนเวียนบางครั้งจำเป็นต้องขายผลิตภัณฑ์ให้แก่พ่อค้าคนกลางในราคาถูก นอกจากนี้ยังพบว่ามี การขาดแคลนแรงงาน เพราะส่วนมากแรงงานรับจ้างเมื่อมีความชำนาญมากขึ้น จะหันไปเปิดกิจการเป็นของ ตนเอง ทำให้ในปัจจุบันผู้ประกอบการหลายรายต้องหันไปจ้างแรงงานต่างชาติ

ภาพที่ 2 การสำรวจพื้นที่เขาสว่างอารมณ์ หินในยุคไซลูเรียน (Silurian)

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม วันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2556

องค์ความรู้ชุดที่ 3 ภูมิปัญญาหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

3.1 กระบวนการเกิดภูมิปัญญา การเรียนรู้ เป็นประสบการณ์ที่ผู้ผลิตหินอ่อนได้เรียนรู้จากการ สังเกตการณ์ทำผลิตภัณฑ์หินอ่อนที่มีผู้เริ่มนำมาผลิตและจำหน่ายในชุมชน เนื่องจากต้องการให้ครอบครัว มีรายได้เพิ่ม จึงได้สมัครเป็นลูกจ้างในการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหินอ่อน ส่วนการถ่ายทอดในการทำผลิตภัณฑ์ หินอ่อน ผู้ผลิตส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวาจาจากนายจ้าง พ่อ แม่ เครือญาติ จากรุ่นสู่รุ่น ระหว่าง ผู้ประกอบกิจการค้าด้วยกัน การสั่งสมความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์หินอ่อนเกิดขึ้นพร้อมกับการเรียนรู้ ตลอดจน การสั่งสมภูมิปัญญาจึงมีที่มาจากหลายทาง เช่น การสังเกต การสาธิต การแนะนำ การปฏิบัติซ้ำและเมื่อนำมา ประมวลผลเป็นความรู้แล้วนำความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อน

3.2 องค์ประกอบการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อน ประกอบด้วย คน วัสดุ เทคโนโลยี และการจัดการ ดังนี้

1) คน ควรเป็นบุคคลที่มีความตั้งใจในการทำงาน เพราะหัตถกรรมหินอ่อนเป็นงานที่ต้องมีศิลปะจึงทำให้สินค้าที่ผลิตออกมามีความสวยงาม มีความประณีต สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า

2) วัสดุ กระบวนการผลิตต้องใช้วัสดุต่างๆ คือ เครื่องจักร เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต เช่น เครื่องเจาะหิน เครื่องผ่าหิน (โดม่อน) เครื่องตัดหินอ่อน (วงเดือน) เครื่องกลึงขนาดใหญ่ เครื่องกลึงขนาดเล็ก เครื่องขัดหินอ่อน เครื่องเจียหินอ่อน ส่วนอุปกรณ์ที่ไม่ใช่เครื่องจักร เช่น กาวสำหรับติดหินอ่อน กรดเกลือเป็นตัวเร่งให้กาวแห้งเร็ว ปูนซีเมนต์ขาวใช้ผสมกับกาวและกรดเกลือ กระดาษทรายเบอร์ 80 100 150 และ 320 ซึ่งมีความละเอียดแตกต่างกัน และนำมาใช้ขัดให้ผลิตภัณฑ์มีผิวเรียบ วัสดุที่เป็นหินอ่อน ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ชุมชน ชื้อหาจากแหล่งเหมืองหินในอำเภอพรานกระต่าย สีนหินอ่อนที่นำมาใช้ผลิตจะมีสีต่างๆ เช่น สีเทา-ขาว สีชมพู-เทา สีฟ้า-เทา สีเหลือง-เทา สีฟ้า-เทา เป็นต้น

3) เทคโนโลยี หัตถกรรมหินอ่อนเป็นอาชีพในครัวเรือน โดยผู้ประกอบการธุรกิจส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริมจึงมีการลงทุนด้านเครื่องจักร วัสดุ ค่าแรงงาน ค่าจัดส่งผลิตภัณฑ์หินอ่อน

4) การจัดการ คือกระบวนการ การวางแผนการผลิต การจัดหาวัตถุดิบ การประสานงานด้านแรงงาน การควบคุมการผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายให้ประสบความสำเร็จเป็นไปตามความต้องการของลูกค้า

3.3 ขั้นตอนการผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน คือ

1) เลือกชนิดสีของหินอ่อนที่ต้องการทำผลิตภัณฑ์

2) ตัดหินอ่อนด้วยเครื่องจักรที่เป็นโซ่กากเพชร ในขณะที่ตัดหินให้มีขนาดต่างๆ นั้น จะต้องมีการนำคอยหล่อเส้นเครื่องจักรตลอดเวลา เพื่อป้องกันไม่ให้หินแตก ป้องกันการฟุ้งกระจายฝุ่นละอองของหิน และป้องกันไม่ให้เครื่องจักรร้อน

3) ออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายแต่ละราย หรือออกแบบโดยลูกค้าเป็นผู้สั่งทำผลิตภัณฑ์หินอ่อนพรานกระต่าย

4) เจียรหินอ่อนให้มีขนาดตามที่ต้องการเพื่อให้ได้รูปทรงที่ต้องการ

5) เหลาและกลึงหินอ่อนด้วยเครื่องกลึงที่มีขนาดแตกต่างกันตามชนิดของผลิตภัณฑ์

6) ขัดมันหินอ่อนด้วยเครื่องจักร และใช้แรงงานคนขัดด้วยกระดาษทรายที่มีความละเอียดแตกต่างกันอีกครั้ง เพื่อความละเอียดสมบูรณ์ของผลิตภัณฑ์

7) ลงน้ำยาขัดเงา และใช้กระดาษหนังสือพิมพ์เช็ดน้ำยา

8) ประกอบชิ้นส่วนต่างๆ ของผลิตภัณฑ์โดยใช้กาว จากนั้นจึงนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย

3.4 หัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย สามารถแบ่งผลิตภัณฑ์ออก 3 ประเภท คือ 1) ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมไทย และจีน 2) เครื่องตกแต่งอาคารบ้านเรือน ของใช้เบ็ดเตล็ด 3) งานแกะสลัก ของไหว้

ตารางที่ 1 ประเภทและรูปแบบหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

ประเภท	รูปแบบผลิตภัณฑ์หินอ่อนพรานกระต่าย
1. ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมไทยและจีน	คือ พระพุทธรูป โต๊ะหมู่บูชา บาตรน้ำมนต์ กระจกธูป ศาลพระภูมิ แจกัน ศาลเจ้าตุ๊กเตี้ยะมังกรพันเสา โถงใส่กระดุก และเจ้าแม่กวนอิม
2. เครื่องตกแต่งอาคาร บ้านเรือน ของเบ็ดเตล็ด	งาช้าง เสาโซว หน้าต่างกลม โถงน้อย โถงใหญ่ โต๊ะวางคอมพิวเตอร์ ลูกนิมิต ลูกน้ำหมุน โถงน้ำนก (ใส่กรงนกหัวจุก) และป้ายชื่อ
3. งานแกะสลัก และของไหว้	สัตว์ 12 ราศี ม้า ช้าง แพะ สิงโต เต่า กระต่าย ไก่ หมู วัว ควาย นกคุ้ม ปลาสวยงาม (ปลาการ์ตูน) ไข่ไก่ ไข่เป็ด ปี่เซียะ สับปะรด และผักทอง

ภาพที่ 3 ประเภทหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม (2557)

3) กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

กระบวนการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วม ทำให้กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ในพื้นที่ 3 ตำบล และผู้ที่สนใจทั้งหน่วยงานที่เป็นภาครัฐและเอกชนสามารถเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์ หรือสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ และยังนำเอาความรู้ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนสังคมต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการเผยแพร่ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรวบรวมรายชื่อชาวบ้านที่ผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจสามารถไปศึกษาความรู้จากบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนการสร้างพื้นที่ที่เป็น การส่งเสริมให้ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพื่อให้สามารถพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและสวยงามขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการจัดการความรู้ ทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 4 การสนทนากลุ่มกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อน

ณ ห้องประชุมสภาเทศบาล ตำบลพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

ที่มา: การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วันพุธที่ 20 พฤศจิกายน 2556

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดความรู้ (Knowledge Identification) ศึกษาตามหลักคิดของชาวบ้าน เน้นคดีด้านวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ที่ชาวบ้านจะมุ่งอธิบายตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และความรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ในตัวบุคคลที่มีความชำนาญ เช่น ปราชญ์ชุมชน หรือผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งศึกษาในประเด็นความรู้ที่ลดทอนหรือลดทอนพรานกระต่าย ของชาวบ้านอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร โดยกำหนดว่าชาวบ้านผู้แปรรูปหิอนต้องการความรู้อะไรบ้าง ในรูปแบบใดและอยู่ที่ใคร เพื่อให้สามารถกำหนดขอบเขตของการจัดการความรู้และสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีคุณค่าสูงสุด สภาพบริบทประชากรที่ศึกษาอยู่ในพื้นที่ 3 ตำบล ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้าง โดยมีชาวบ้านที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมหิอนพรานกระต่าย ทั้งหมดจำนวน 74 คน คือ ตำบลพรานกระต่าย จำนวน 24 คน ตำบลถ้ำกระต่ายทอง จำนวน 31 คน ตำบลบ้านพราน จำนวน 19 คน การแปรรูปหิอนในอำเภอพรานกระต่าย เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ภายหลังที่มีการให้สัมปทานแก่บริษัทสว่างหิอน ในปี พ.ศ. 2511 โดยมีเนื้อที่สัมปทานเหมืองหิอนประมาณ 22 ไร่เศษ อยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านเขาสว่าง หมู่ที่ 9 ตำบลพรานกระต่าย ซึ่งพบว่าหิอนอ่อนสีชมพูที่มีสีสันสวยงามปะปนอยู่ในหิอนคลุก ทำให้ชาวบ้านที่มีฝีมือทางการช่างนำหิอนมาประดิษฐ์เป็นของใช้และของตกแต่ง ซึ่งการกำหนดความรู้ด้านผลิตภัณฑ์หิอนชาวบ้านเป็นผู้กำหนดเป็นหลัก ซึ่งแต่ละตำบลเป้าหมายมีการกำหนดความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม พบว่า ชาวบ้านตำบลพรานกระต่าย ตำบลถ้ำกระต่ายทอง ตำบลบ้านพราน มีความรู้และทักษะในการผลิตหิอนที่มีรูปแบบและเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของคนจีน และศาสนาพุทธ ประกอบด้วย 1) ศาสนา คือ พระพุทธรูป โต๊ะหมู่บูชา บาตรน้ำมนต์ กระจกธูป แจกัน ศาลพระภูมิ ศาลเจ้าตุ๊ก เอี้ยะมังกรพันเสา โกวใส่กระดุก เป๊ะกง เจ้าแม่กวนอิม 2) ของใช้อุปกรณ์ตกแต่งบ้าน คือ งาม้าง เสาโหว่ หน้าโต๊ะกลม โถงน้อย โถงใหญ่ โต๊ะวางคอมพิวเตอร์ ลูกนิมิต ลูกน้ำหมุน โถงน้ำนกใส่กรงนกหัวจุก บ้ายชื่อ 3) งานแกะสลัก คือ ผลิตภัณฑ์ สัตว์ 12 ราศี ม้า ช้าง แพะ สิงโต เต่า กระต่าย ไก่ วัว ควาย นกคุ่ม ปลาสวยงาม (ปลาการ์ตูน) ไชโย ไชโย ปี่เซียะ 4) ของไหว้ คือ สับปะรด ฟักทอง ปลา วัว ควาย หมู ไก่ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisitions) ด้วยวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การฝึกแกะจากชิ้นงานเล็ก ๆ ลงมือทดลองจากแบบที่ลูกค้าสั่งทำ ผลิตภัณฑ์หิอน มีการพัฒนาฝีมือด้วยตนเองขึ้นเรื่อย ๆ ผู้ผลิตต้องหาลูกค้าเอง ลูกค้าจะทำแบบตัวอย่างมาให้ ออกแบบมาเสร็จเป็นเรซิน หรือปูนปลาสเตอร์ แล้วมีการตีราคาร่วมกัน พ่อค้านำไปเสนอราคาลูกค้า ถ้าลูกค้าพอใจราคาก็จะสั่งให้ผลิต แต่บางครั้งชาวบ้านก็มักมีการต่อรอง เช่น ทำให้สวยกว่าแบบที่ลูกค้าเสนอมา และการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีครูพักลักจำ เช่น การไปเรียนรู้จากเพื่อนบ้าน เครือญาติ เพราะสินค้าเหมือนกัน แต่รายละเอียดต่างกัน เช่น การทำศาลเจ้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า ยกตัวอย่าง การแปรรูปช้างที่มีรูปร่างแตกต่างกัน การแปรรูปเสียดูกับเสื่อไม้ไผ่ ส่วนปัญหาการแสวงหาความรู้และยึดกุมความรู้ผู้ผลิตบางคนหวงความรู้ ไม่ต้องการเผยแพร่องค์ความรู้ เช่น ถ้าผู้ผลิตคนอื่นไปเยี่ยมที่บ้านหรือโรงงาน เขาจะปิดเครื่องจักรไม่ให้ทราบกระบวนการผลิต บางคนไม่ให้เข้าบ้าน เพราะไม่ต้องการให้ผู้ผลิตรายอื่นคัดลอกเลียนแบบผลงาน การแปรรูปหิอน เพราะความรู้บางอย่างมาจากลูกค้า และสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ เช่น ประเภทสีที่ลูกค้าต้องการผู้ผลิตแต่ละรายในชุมชนมีการขายสินค้าแปรรูปหิอนแล้ว จำหน่ายในราคาที่แตกต่างกัน การขายตัดราคากันเอง บางครั้งพ่อค้ามาสั่งแปรรูปหิอน แต่มีผู้ผลิตคนอื่นขายราคาถูกกว่าก็ยกเลิกการสั่งแปรรูปสินค้าส่งผลให้ต้องยอมขายสินค้าในราคาที่ถูกลง ผู้ผลิตมีการแนะนำลูกค้าให้กันในกรณีที่สินค้าไม่พอต่อความต้องการของลูกค้า

ขั้นตอนที่ 3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) ประกอบด้วย การสร้างความรู้ของกลุ่มนั้น เกิดจากการตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วพัฒนาแก้ไขปัญหาลึ้นค้าของตนเอง และตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งในกระบวนการสร้างความรู้ของกลุ่มนั้นมีลักษณะและเนื้อหาเดียวกันกับการแสวงหาและยึดกุมความรู้ ทำให้กระบวนการสร้างความรู้สามารถควบรวมไปกับการแสวงหาความรู้และยึดกุมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมหินอ่อนของชาวบ้านผู้ผลิตหินอ่อนพรานกระต่าย ส่วนปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบนั้น เนื่องจากความรู้บางอย่างมาจากลูกค้า และสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้า ความรู้จดจำอยู่ในตัวบุคคล มีการจดจำเฉพาะรูปแบบขนาดของสินค้า ชาวบ้านบางรายไม่มีลูกน้องอยู่ประจำ เพราะลูกน้องส่วนใหญ่มาทำงานรับจ้างแล้วออกไปตั้งโรงงานผลิตหินอ่อนเอง บางรายมีเว็บไซต์สำหรับการจำหน่ายสินค้า ชาวบ้านเกรงว่าสินค้าผลิตภัณฑ์หินอ่อนจากประเทศเวียดนาม และพม่า จะเข้ามาแข่งขันจากการรุกเข้ามาของพ่อค้าคนกลาง และสินค้าผลิตภัณฑ์หินอ่อนพรานกระต่ายของชาวบ้านถูกส่งขายไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และอิตาลี ลูกค้าบางรายเอาหินจากต่างชาติเข้ามาให้ชาวบ้านผลิตหินอ่อน แล้วส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ สำหรับการจัดความรู้ให้เป็นระบบนั้น ส่วนใหญ่ผู้ผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายจะจดบันทึกลงในสมุดส่วนตัว โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์หินอ่อนลงในสมุดและผลิตตามแบบที่แต่ละคนออกแบบ หรือจัดเก็บแบบที่ลูกค้าส่งมาให้โดยจัดเก็บไว้ในสมุดหรือในแฟ้มส่วนตัว

ขั้นตอนที่ 4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) การจัดการความรู้ในลักษณะของชาวบ้านผู้ผลิตหินอ่อนนั้น เป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ขึ้นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ และความชำนาญเฉพาะบุคคล ซึ่งการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ที่เป็นรูปธรรมนั้น ต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาส่งเสริมให้มีการคิดที่เป็นระบบ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประเด็นในด้านการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ของชาวบ้านนั้นยังขาดความชัดเจน เนื่องจากความรู้ส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) มักได้รับการประมวลและเก็บไว้ในความจำและประสบการณ์ของบุคคลมากกว่า สำหรับการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ของชาวบ้านผู้ผลิตหินอ่อนที่มีการผลิตหินอ่อนนั้นจะอยู่ในรูปแบบของการต่างคนต่างตั้งชื่อผลิตภัณฑ์ในแบบต่างๆ เพื่อง่ายต่อการจดจำ และการผลิต ซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะมีความเข้าใจรูปแบบของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดเป็นอย่างดี ส่วนปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ชาวบ้านยังไม่มีการจัดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้และนำไปประยุกต์ใช้อย่างสะดวก เพราะชาวบ้านยังมีความกังวลเกี่ยวกับลูกค้า สินค้าที่เข้ามาจากต่างประเทศ นักวิจัยจึงดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและการจัดทำชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แม่นยำ ชัดเจนของข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจการประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมหินอ่อน และการประมวล กลั่นกรอง และตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) มีวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ คือการทำหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิต คือ ใช้วิธีการสืบทอดด้วยวาจา การสาธิต ลายลักษณ์อักษรด้วยวิธีการเขียนแบบ โดยมีนายจ้างถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกจ้าง ครอบครัว พ่อแม่สู่ลูก และเครือญาติ ซึ่งลักษณะของผลิตภัณฑ์ ที่สืบทอดมี 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะที่นำไปใช้สอยขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก เช่น โต๊ะอาหารและเก้าอี้ งาช้าง เจดีย์ เสาหิน อ่างบัว เป็นต้น 2) ลักษณะที่นำไปใช้เป็นของที่ระลึก เช่น ที่ใส่ปากกา งาช้างขนาดเล็ก ไข เป็นต้น ส่วนการเข้าถึงความรู้การทำหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย (1) การถ่ายทอดความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) สามารถเข้าถึงได้โดยการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว โดยมีการจัดทำเป็นรายนามของผู้ที่ผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ซึ่งหากมีผู้สนใจเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้

สามารถติดต่อขอศึกษาเรียนรู้ได้จากผู้รู้โดยตรง (2) การถ่ายทอดความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) สามารถเข้าถึงชุดความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ได้โดยมีการรวบรวมไว้บนเว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของทั้ง 3 ตำบล คือ เทศบาลตำบลพรานกระต่าย เทศบาลตำบลบ้านพราน และองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำกระต่ายทอง

ขั้นตอนที่ 6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ที่สามารถทำได้โดยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนด้วยกันเอง การให้นักเรียนและนักศึกษาสามารถศึกษาจากแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหินอ่อน การศึกษาองค์ความรู้จากเอกสารความรู้ผลิตภัณฑ์หินอ่อนพรานกระต่าย การศึกษาองค์ความรู้บนเว็บไซต์ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ทำโดยวิธีการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรวบรวมรายชื่อผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หินอ่อนพรานกระต่าย เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจสามารถศึกษาความรู้จากบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนการสร้างพื้นที่ที่เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพื่อให้สามารถพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ต่อไป ส่วนปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ คือชาวบ้านยังไม่มีการจัดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ และนำไปประยุกต์ใช้อย่างสะดวก

ขั้นตอนที่ 7 การเรียนรู้ (Learning) เป็นการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้จากการที่ผู้ผลิตบางรายเริ่มจากการเป็นลูกจ้างในการทำหัตถกรรมหินอ่อนเพื่อหาอาชีพเสริมให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อมีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญ ซึ่งปฏิบัติงานนานนับ 10 ปี และเห็นว่ามียาได้จึงได้มีการปรับตัว โดยคิดทำเป็นธุรกิจเป็นของตัวเอง ส่วนการประยุกต์ใช้ความรู้ หรือการนำความรู้ไปใช้ มีวิธีการนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติตามพูดคุยกับคนในครอบครัวเพื่อเปิดธุรกิจเป็นของตัวเอง ผลิตโดยใช้แรงงานหลักของคนในครอบครัว และใช้เวลาในการผลิตโดยไม่กระทบกับอาชีพหลัก มีรูปแบบการผลิต คือ ผู้ผลิตรายใหม่มาจากการเป็นลูกจ้างก่อน และผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน จึงได้มีการพูดคุยกันเพื่อไม่ให้รูปแบบการผลิตเหมือนกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการแย่งตลาดกัน ดังนั้น บางครอบครัวจะผลิตเฉพาะงานขนาดเล็กเท่านั้น ซึ่งผลของการผลิต ผู้ผลิตจะพยายามผลิตงานให้ถูกต้องและถูกใจตามที่ลูกค้าต้องการ การผลิตจะต้องผลิตให้มีคุณภาพ และทันเวลา ทั้งนี้เพื่อให้มีรายได้สู่ครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ส่วนรายได้และคุณภาพชีวิตผู้ผลิตหัตถกรรมหินอ่อนมีความตั้งใจ ในการผลิต ราคาการจำหน่ายต่อชิ้นไม่สูงและไม่เอาเปรียบผู้บริโภค จึงทำให้มีรายได้ของครอบครัวดีขึ้น ไม่มีภาระหนี้สิน สามารถส่งลูกเรียนได้สูงขึ้น ที่สำคัญ คือ ไม่กระทบต่ออาชีพหลักโดยยึดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หากหินอ่อนซึ่งเป็นวัตถุดิบออกมาไม่ทัน หรือเครื่องมือชำรุดไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทันตามความต้องการของลูกค้า จะแก้ไขปัญหาด้วยการโทรเลื่อนนัดที่ลูกค้าสั่งจองไว้แล้วกำหนดวันรับสินค้าใหม่

ภาพที่ 5 กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม และการสนทนากลุ่ม (2557)

ดังนั้นจึงสรุป กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ดังนี้

ภาพที่ 6 กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

การศึกษครั้งนี้ได้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย มีจุดเริ่มต้นจากชาวบ้านที่เห็นว่าหินอ่อนจำนวนมากที่เหลือจากการผลิตหินอ่อนแผ่นสำเร็จรูปของโรงงานอุตสาหกรรม จึงได้นำมาแปรรูปและแกะสลักจนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับหินอ่อนเหลือใช้ได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนเกิดจากการนำหินอ่อนพรานกระต่าย ซึ่งเป็นเหมืองหินอ่อนแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีสีชมพูสวยงาม และเป็นที่ต้องการของตลาด มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หินอ่อนพรานกระต่ายได้ 3 ประเภท คือ 1) ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมไทย และจีน 2) เครื่องตกแต่งอาคารบ้านเรือนและของใช้เบ็ดเตล็ด 3) งานแกะสลักของไหว้ ซึ่งองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตการผลิตสินค้าของคนในท้องถิ่น จึงถ่ายทอดความรู้จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของจักรกฤษณ์ ดาวโธสง (2552) กล่าวว่า แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของไทยสามารถทำได้ด้วยการถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผ่านการเลือกสรรกลั่นกรองมาอย่างรอบคอบและรอบด้านแล้ว ไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าคุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของพัชรินทร์ สิริสุนทร (2552) ที่กล่าวไว้ว่า เป้าหมายของการเรียนรู้ คือ การสร้างคนให้เป็นผู้มีชีวิตที่ดีงาม และการสร้างชุมชนที่ประกอบไปด้วยสภาพแวดล้อมที่ดี ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และลักษณะทางกายภาพ กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนจะเป็นกลไกสำคัญที่นำมาซึ่งความตระหนักในศักยภาพของคนในชุมชน และพลังอำนาจของชุมชนในการพึ่งตนเองในรูปของเครือข่ายการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในขณะเดียวกันองค์ความรู้ที่ผ่านการคัดสรรของชุมชน ได้นำมาซึ่งความสามารถในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในทางสร้างสรรค์และเกื้อกูลแก่สังคมของคนในชุมชน

สำหรับกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย มี 7 ขั้นตอน คือ

- 1) การกำหนดความรู้ ตามหลักคิดของชาวบ้าน เน้นคดีด้านวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ที่ชาวบ้านมุ่งอธิบายตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การแสวงหาความรู้จากนายจ้าง และการทำตามแบบความต้องการของลูกค้า 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ มีการวาดแบบภาพหัตถกรรมหินอ่อนไว้ในสมุดบันทึก ภาพถ่ายและวีดิทัศน์ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) มีการประมวลความรู้ในการเขียนรูปแบบผลิตภัณฑ์หินอ่อนและภาษาที่เข้าใจง่าย 5) การเข้าถึงความรู้ การจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ วีดิทัศน์ การจัดทำเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้ การสาธิต การเขียนแบบ และการสืบทอดด้วยวาจา 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ที่ทีมวิจัยจัดขึ้น องค์ความรู้บนเว็บไซต์ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นายจ้างถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกจ้าง ส่วนครอบครัวมีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากพ่อแม่สู่ลูก และเครือญาติ 7) การเรียนรู้ การนำความรู้มาใช้ประโยชน์เกิดระบบการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ นำไปสู่การปรับตัวและพัฒนาหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงฤทัย อรรถแสง (2552) พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ คือ 1) การสร้างความรู้ที่มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายายเป็นผู้สอนจากการสังเกต จดจำ ลองปฏิบัติตาม เมื่อไม่เข้าใจหรือพบปัญหาจะสอบถามพ่อแม่หรือผู้รู้ องค์ความรู้เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันเองภายในกลุ่ม และเกิดจากการลองผิดลองถูก เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ต้องการและยังได้รับความรู้จากหน่วยงานของภาครัฐที่ให้การสนับสนุนเข้ามาอบรมให้กับตัวแทนกลุ่ม

2) การจัดเก็บความรู้เป็นการจัดเก็บความรู้ ในรูปแบบการจดจำ ประสบการณ์ การจดบันทึกแบบย่อ ๆ ไว้ในสมุดส่วนตัว นอกจากนี้มีการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบวิธีทัศน์ ซึ่งได้อธิบายถึงกระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติในภาพรวมเท่านั้น ไม่ได้อธิบายขั้นตอนต่างๆ อย่างละเอียด 3) การเผยแพร่ความรู้ พบว่า มีการกระจายความรู้โดยการสอนงานกันภายในครอบครัว มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันเองระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม 4) การใช้ความรู้ พบว่า ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ความรู้จากประสบการณ์ ความชำนาญ และความรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันภายในกลุ่มมาปฏิบัติและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ทั้งนี้ ได้มีการขยายผลหรือยกระดับความรู้ที่มีอยู่โดยการนำเอาความรู้ใหม่ๆ จากการลองผิดลองถูก หรือจากการเข้าอบรมต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนมาปฏิบัติ จนเกิดทักษะและความชำนาญส่งผลให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรให้สูงขึ้น เมื่อมีความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น จะมีการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร นิมพลี (2555) มีกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ 1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนดผลิตภัณฑ์ ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม จากนั้นจึงนำไปสู่ 2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ที่มาจากภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม และนำไปสู่ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น และเป็นที่มาของ 4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ 5) การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้ว สามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายเป็นความรู้ที่ชัดเจน นำมาสู่การเผยแพร่ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างกว้างขวาง และมีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายไปถ่ายทอดแก่เด็กและเยาวชนผ่านเอกสารเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายสู่สถานศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันอุดมศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนให้มีการนำการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายไปใช้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการในพื้นที่ ควรนำผลการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการสร้างอาชีพเสริมให้กับประชาชนในท้องถิ่น
3. สถานศึกษาในพื้นที่อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ควรนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ไปเผยแพร่ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งจะให้เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้สนใจศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่ายและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหินอ่อนพรานกระต่าย ในด้านการส่งเสริมการตลาดสีเขียว หรือการทำการตลาดเพื่อสังคม เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษากลยุทธ์การจัดการตลาดสินค้าหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกำแพงเพชรในเชิงบูรณาการ เพื่อให้สามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ในชุมชนที่มีภูมิปัญญาด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมเครื่องเงินชาวเขา และภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมผ้าปักชาวเขา เป็นต้น

4. ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายให้อยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืนในมิติทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นิยมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำนักบรรณสารการพัฒนา.
- จักรกฤษณ์ ดาวไธสง. (2552). ภูมิปัญญาท้องถิ่น. [Online]. Available : <http://www.pm.ac.th/jk/social/index2.5.htm>. [2557, กุมภาพันธ์ 20].
- จักรพันธ์ โสมะเกษตริณ. (2551). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษเพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ดวงฤทัย อรรถแสง. (2552). กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2552). ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ. กรุงเทพฯ : วี. พรินท์ (1991).
- พัฒนาระบบข้าราชการ, สำนักงาน. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). คู่มือการจัดการจัดการความรู้ : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาระบบข้าราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, สำนัก. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2555). ฐานข้อมูลท้องถิ่น : หินอ่อนพรานกระต่าย. [Online]. Available : <http://202.29.15.9/rlocal/stories.php?story=12/12/28/8057196>. [2557, เมษายน 2].
- สิทธิณัฐ ประพุทธินิติสาร. (2547). เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาชุมชน (165201). เชียงใหม่ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Davenport, Thomas H. & Lawrence, Prusak. (1998). Working Knowledge : How Organization Manage What They Know. Cambridge, MA : Harvard Business School.